

РОЛЬ БІБЛІОТЕКИ УНІВЕРСИТЕТУ У ВПРОВАДЖЕННІ ВІДКРИТОГО ДОСТУПУ ДО НАУКОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ ТА ЗНАНЬ

Павленко Тетяна Борисівна

Киричок Ірина Василівна

Наукова бібліотека Харківського національного медичного університету,
м. Харків

Відкритий доступ до інформації стає сьогодні все більш затребуваною моделлю наукових комунікацій, що спрямовує діяльність університетських бібліотек до взаємодії з вишем у поширенні результатів наукових досліджень.

Це пов'язано з переходом від парадигми друкованої публікації до створення відкритих електронних архівів (репозитаріїв) наукової продукції як платформи для інтеграції у світовий інформаційний простір.

Саме бібліотеки активно впроваджують нові інформаційно-комунікаційні технології та беруть участь у створенні і підтримці репозитаріїв, пропагуючи серед вчених переваги відкритого доступу до наукової інформації та знань. Наслідком реалізації цих векторів є підвищення престижу та рейтингу навчального закладу та його науковців, зростання цитувань вітчизняних наукових праць та їхнього впливу на інші дослідження, а також підвищення рейтингу самої бібліотеки вишу.

Репозитарій Харківського національного медичного університету (ХНМУ) – перший серед медичних вишів України. Як відкритий електронний архів він функціонує з 1 вересня 2011 р. і зареєстрований у світових директоріях відкритого доступу OpenDOAR, ROAR та ROARMAP. Ініціатором, координатором і методичним центром функціонування Репозитарію ХНМУ є Наукова бібліотека, яка також забезпечує його технічну і програмну підтримку.

У співпраці і з урахуванням пропозицій від кафедр постійно ведеться удосконалення структури Репозитарію щодо виділення окремих зібрань.

Майже щодня надаються індивідуальні консультації стосовно реєстрації та розміщення матеріалів. Регулярно проводяться семінари, тренінги та майстер-класи для модераторів і всіх зацікавлених, де розглядаються практичні питання, наприклад, особливості бібліографічного опису різних видів документів, деякі тонкощі роботи з файлами, аналіз типових помилок, а також надаються відповіді на численні запитання.

На 1 березня 2013 року у вільному доступі знаходиться майже 2 500 публікацій співробітників різних структурних підрозділів університету, у тому числі і бібліотеки. Включення до Репозитарію ХНМУ не тільки суто наукових, але і навчально-методичних матеріалів, що забезпечують взаємовідносини процесів створення нових знань та їх поширення через викладання, робить позитивний вплив на популярність Репозитарію та його репутацію. Як свідчить світовий досвід, спостерігається і зворотний зв'язок: у міру накопичення достатнього обсягу інформації репозитарії позитивно впливають на дослідницький потенціал вишу.

Важливим фактором є також включення публікацій англійською мовою, що розширює аудиторію користувачів і забезпечує можливість доступу зарубіжних дослідників. Очікуваним наслідком першого року функціонування Репозитарію ХНМУ є його реєстрація у всесвітньому рейтингу Webometrics.

Моніторинг ресурсу показав, що вбудованих засобів програмного забезпечення недостатньо для дослідження користувацького попиту, тому додатково підключено спеціальний інструмент Google Analytics. Комплексний аналіз роботи Репозитарію ХНМУ дозволяє одержати чимало статистичних даних про розміщення і перегляд матеріалів, відвідування та відвідувачів, особливості пошукових запитів тощо.

Інформаційна аналітика є важливим завданням бібліотеки та інструментарієм визначення наукової (публікаційної) активності університету. Найбільш цікавою вважаємо інформацію про ТОП 10

публікацій місяця, яка регулярно розміщується на сайті бібліотеки (<http://libr.knmu.kharkov.ua>) і привертає увагу.

З метою мотивації вчених та викладачів до самоархівування публікацій керівництво ХНМУ використовує рейтингову систему оцінки наукової діяльності кафедр за рахунок впровадження інтерактивної бази даних «Наука онлайн». База спрямована на спрощення процедури підготовки звітів з науково-практичної діяльності кафедр і наукових підрозділів та передбачає введення співробітниками в інтерактивному режимі й відображення в реальному часі на сайті університету наукових здобутків, а також підсумки рейтингу кафедр та інших підрозділів університету в балах.

Одним з важливих чинників, що впливають на рейтинг, є видавнича діяльність кафедри. Кількість балів зростає, якщо електронні версії друкованих матеріалів розміщені у Репозитарії ХНМУ (про що свідчить зазначений ідентифікатор для перегляду та цитування ресурсу).

Отже, Репозитарій ХНМУ виконує стратегічно важливі для університету функції, серед яких:

- інформаційне супроводження самостійної роботи студентів, особливо таких, що здобувають освіту англійською мовою;
- забезпечення академічних комунікацій між дослідниками, інтеграція у світовий науковий простір;
- кількісне визначення якості проведених наукових досліджень, що в цілому сприяє підвищенню іміджу і репутації університету як центру освіти та науки.

Таким чином відкритий доступ об'єднує наукові інтереси вчених та професійні інтереси бібліотечних фахівців. Саме останні виконують почесну місію ініціаторів та організаторів відкритих електронних архівів публікацій, багато з яких не мають своїх каналів опублікування, хоча відіграють важливу роль у науковій роботі та навчанні. Створення репозитаріїв – перспективний напрямок діяльності бібліотек університетів і як будь-яка інновація відкриває нові можливості та рішення.